

Mednarodna znanstvena
konferenca

**Pripovedna
kultura v
prostoru**

Spored in povzetki

10. in 11. junij 2019

Međunarodna
znanstvena konferencija

**Narativna
kultura u
prostoru**

Raspored i sažeci

10. i 11. lipnja 2019

International scientific
conference

**Narrative
Culture in
Local Places**

Programme and
Abstracts

June 10 – 11, 2019

Slovenska Bistrica

Program / Raspored / Programme

Ponedeljek / Ponedjeljak / Monday, 10. 6. 2019

- 10.30–11.00 Registracija / Registracija / Registration
- 11.00–11.30 Odrptje konference in pozdravni nagovori / Otvaranje konferencije i uvodni govori / Opening address and welcome speech
- 11.30–13.00 Moderatorica / Moderatorica / Chair:
Marjeta Pisk
- Monika Kropelj Telban (Slovenija):** *Lokalne pripovedi v prostoru s posebnim ozirom na Pohorje*
- Mladen Rajko, Elis Baćac (Hrvaška):**
Utjecaj projekta „Živa coprnija / Živa štrigarija“ na pićansku lokalnu zajednicu
- Katja Hrobat Virloget (Slovenija):** *Mitski park. Nesnovna dediščina za izobraževanje in turizem*
- 13.00–14.00 Odmor za kosilo / Pauza za ručak / Lunch break
- 14.00–15.30 Moderatorica / Moderatorica / Chair:
Barbara Ivančič Kutin
- Martina Piko-Rustia (Avstrija):** *Prostor in pripovedi – pripovedi v prostoru*
- Evelina Rudan (Hrvaška):** *Toponimi straha ili o prostoru u priči*
- Mirjam Mencej (Slovenija):** *Vloga pripovedi o vilah v strukturiranju prostora*

16.00–17.30 **Smiljana Đorđević Belić (Srbija):** *Legenda o vodenom biku iz Vlasinskog jezera: medijska prezentacija i turistički potencijal*

Marija Jasinska (Rusija): *Demon mora (zmora, mara) v slovenskem in poljskem izročilu: k vprašanju o identifikaciji lika*

Ines Maria Palleiro (Argentina): *“The Ghost of Komat” and the “Cairé”: Textual Landscapes and Cultural Heritage in Slovenian and Argentinean Folktales*

17.30–18.30 Kulturni program / Kulturni program / Cultural programme

Torek / Utorak / Tuesday, 11. 6. 2019

9.00–10.30 Moderatorica / Moderatorica / Chair:
Monika Kropelj Telban

Andrej Pleterski (Slovenija): *Prostor pomaga razumeti pripovedi*

Barbara Ivančič Kutin (Slovenija): *Toponimi, povedke in folklorni obrasci o vodah v Zgornjem Posočju*

Saša Babič (Slovenija): *Prostor v pregovorih*

Pripovedna kultura v prostoru

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko narodopisje (ZRC SAZU, ISN) in Razvojno informacijski center Slovenska Bistrica (RIC) organizirata mednarodno znanstveno konferenco *Pripovedna kultura v prostoru*, ki bo potekala 10. in 11. junija 2019 v prostorih gradu Slovenska Bistrica. Konferenca, na kateri sodelujejo strokovnjaki iz šestih držav, z znanstvenimi uvidi osvetljuje aktivnosti projekta *Živa coprnija / Živa štrigarija*, ki je financiran iz programa čezmejnega sodelovanja Interreg V-A Slovenija – Hrvaška.¹

Pripovedno izročilo je vir, s katerim je mogoče podpirati raznovrstne aktivnosti, ki skušajo ozavestiti in ohranjati kulturno identiteto v lokalnem okolju. Da bi ohranili nesovno kulturno dediščino, želimo čim več folklornih pripovedi predstaviti na različne načine; pri tem je pomembno prepoznati, kateri pristopi so primerni za ohranjanje avtentičnosti lokalnega izročila

¹ Projekt *Živa coprnija / Živa štrigarija* je financiran iz programa čezmejnega sodelovanja Interreg V-A Slovenija – Hrvaška. Glavni cilj projekta, v katerem sodeluje šest projektnih partnerjev iz Slovenije in Hrvaške, je zagotoviti aktivno ohranjanje bajeslovnega izročila Pohorja in Istre. Več na <https://ric-sb.si/ziva-coprniya>.

in prispevajo h krepitvi kulturne ravni določenega družbenogeografskega okolja.

Težišče konference je na teoretičnem premisleku o sodobnih oblikah vključevanja slovstvene folklorne v vsakdanje življenje in domače okolje oziroma na prenosu tradicionalne pripovedne kulture v sodobni kontekst. V tem okviru obravnavamo strategije in kriterije, kako pripovedno izročilo s pomočjo tematskih poti, parkov, pripovedovanja ipd. in s sodelovanjem strokovnjakov preiščeno vključiti v kulturno, didaktično in turistično ponudbo posamičnih krajev in območij. Referenti z različnih zornih kotov osvetljujejo tovrstne pristope in predstavljajo teoretične in praktične koncepte vključevanja nesovne kulturne dediščine v konkretno lokalno okolje. V okviru srečanja izpostavljam tudi vprašanja komercialnih interesov, ki so pogosto v nasprotju z načeli stroke, in druga vprašanja, povezana z rabami kulturne dediščine.

Na konferenci sodeluje trinajst strokovnjakov iz šestih držav. V pričujoči knjižici so predstavljeni povzetki njihovih referatov, in sicer v slovenskem, hrvaškem in angleškem jeziku.

Povzetki predavanj

∞ Monika Kropelj Telban

Lokalne pripovedi v prostoru s posebnim ozirom na Pohorje

V prispevku bodo raziskani različni načini predstavitve pripovednega izročila v prostoru oz. v kulturni krajini, ki so vedno številčnejši in se jih poslužujejo tako v pedagoške, turistične, kulturne in celo podjetniške namene. Vprašanje, ki se ob tem zastavlja, je, kako pripraviti tematske poti, parke in pokrajine na čim bolj ustrezen način, to je, da se ohrani izvirno pripovedno izročilo in da se nesnovna kulturna dediščina ustrezno prenaša med ljudmi in se ohranja za prihodnje generacije. Pri tem se pogosto zanemarja odnos lokalnega prebivalstva do njegove pripovedne dediščine in njegovo poznavanje pripovedi, vpetih v prostor, v katerem živi. Predstavljeni bodo različni načini tovrstnih prezentacij, obravnavani bodo problemi, s katerimi se ob tem soočamo raziskovalci ljudskega pripovedništva, še posebej ob primeru pripovedne poti po Pohorju in Istri, ki jo pripravljamo v okviru Interreg V-A projekta Slovenija – Hrvaška *Živa coprnija / Živa štrigarija* (2017–2019).

∞ Mladen Rajko, Elis Bačac

Vpliv projekta „Živa coprnija/Živa štrigarija“ na pičensko lokalno skupnost

Pičen že vrsto let temelji svojo turistično ponudbo na nesnovni kulturni dediščini, ki vključuje ustno izročilo mesteca. Omenimo le festival legend, mitov in ljudskih

pripovedi LegendFest ter dejavnosti Centra za nesnovno kulturo Istre, ki je bil ustanovljen v sodelovanju z Etnografskim muzejem Istre.

S temi in številnimi drugimi projekti je Pičen pridobil status mesteca legend (kakor ga trži matična Turistična skupnost osrednje Istre); za svoje večletno delovanje na tem področju je bil nagrajen s pridobitvijo sredstev iz evropskega programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Hrvaška. Projekt „Živa coprnija – Živa štrigarija“ je predstavljal za občino prvi evropski projekt na področju kulture. Izvajanje projektnih dejavnosti se je v sodelovanju s partnerji iz Hrvaške in Slovenije začelo 1. avgusta 2017, zadnje dejavnosti pa bodo izvedene 30. novembra 2019.

Sodelovanje v tem programu je prineslo pomembne novosti za občinsko upravo in pičensko lokalno skupnost. Prvič se je zgodilo, da je občina v okviru evropskega projekta zaposlila dve osebi, od katerih dela ena izključno na tem projektu. Poleg tega so vsi zaposleni spoznali nove metode in oblike dela, ki se nanašajo na izvajanje in dokazovanje izvedenih projektnih aktivnosti. V lokalni skupnosti, ki šteje le 1800 prebivalcev, je financiranje iz evropskega sklada omogočilo številne nove dejavnosti na tem področju, ter s tem tudi spodbudilo člane skupnosti, da v projekt vključijo lastno ponudbo (nastanitev, gostinske objekte, svoje izdelke...), kar jim koristi tako v finančnem kot tudi v marketinškem smislu. Po drugi strani pa so bili na zelo dobro obiskani delavnici predstavniki lokalne skupnosti neenotni glede tega, ali skupnost pozitivno vrednoti dejstvo, da je Pičen zdaj tudi na evropski ravni znan kot kraj, kjer so prisotna verovanja v nadnaravna bitja in pojave, kar je bilo kasneje razvidno tudi iz terenskih raziskav demonološkega izročila na pičenskem področju, ki jih je izvajal Etnografski muzej Istre.

Predavanje bo predstavilo učinke projekta na lokalno skupnost ter predlagalo možnosti za turistično in kulturno vrednotenje nesnovne kulturne dediščine lokalne skupnosti.

☞ Katja Hrobat Virloget

Mitski park. Nesnovna dediščina za izobraževanje in turizem

Prispevek bo predstavil nekaj aktualnih vprašanj interpretacije, predstavitve in problemov mednarodnega projekta Mitski park. Skupna čezmejna turistična destinacija za ohranjanje, varovanje in promocijo dediščine mitske krajine v okviru programa INTERREG V-A Slovenija-Hrvaška.

Cilj projekta je predstaviti bogato mitsko in folklorno dediščino *in situ* v lokalnem kontekstu, od koder izhaja. Vključuje dva mitska parka ob slovensko-hrvaški meji, že obstoječo mitsko pot v Moščeniki dragi (Hrvaška) z goro Perun in park v Rodiku (Slovenija), ki je v izdelavi. Medtem ko mitska pot na hrvaški strani predstavlja rekonstrukcijo (pred-)slovanske mitologije z nekaterimi mitskimi toponimi *in situ*, drugimi pa ne, pa je park v Rodiku palimpsest različnih pogledov na svet skozi čas, vtisnjenih v lokalno krajino. Osrednja lika sta monolitna Baba kot ostanek slovanske in (pred-)slovanske mitske tradicije in kača-zmaj Lintvern kot ostanek (verjetno) pred-slovanskega kulta predrimskih naseljencev, v izročilu imenovanih Ajdi. Predstavljena so različna folklorna izročila v krajini, povezana z jamami kot vhodi v onstranstvo, z mejami vasi, s smrtjo in z različnimi folklornimi liki. Pokristjanjevanje je predstavljeno z legendo o krščanskih svetnikih, ki oblikujejo značilnosti pokrajine in kažejo na to, kako so ljudje integrirali

abstraktno krščansko doktrino v domačo krajino ter jo posvetili. Poleg tematskih poti bo nastal muzej, ki bo obiskovalcu omogočil premislek o različnih preteklih in sodobnih pogledih svet s poudarkom na mitski percepciji. Projekt bo neinvaziven, saj bo namesto običajnih informativnih tabel izročilo *in situ* predstavljeno z avdio mediji in kamnitimi skulpturami.

Predstavljeni bodo nekateri aktualni problemi, povezani z interpretacijo nesnovne dediščine, kot so izumrtje izročila o krajini s smrtjo starejših ljudi, strokovno selekcioniranje pripovedi v pestrem in bogatem izboru nesnovne dediščine za namen muzejske prezentacije, »zamrznitev« tradicije prek sodobnih avdiovizualnih medijev idr.

☞ Martina Piko-Rustia

Prostor in pripovedi – pripovedi in prostor

Prispevek je namenjen predstaviti pripovednega izročila na avstrijskem Koroškem, ki ga je oblikoval in ga oblikuje prostor dveh jezikov in dveh identitet v stiku. Pripovedno izročilo je bilo v 19. in še v poznem 20. stoletju vpeto tudi v iskanje in opredeljevanje etničnih identitet slovenske in nemške narodne skupnosti na Koroškem. V prispevku bodo predstavljeni različni raziskovalni pristopi zbiralcev in zbiralk iz slovenske narodne skupnosti (Urban Jarnik, Matija Majar-Ziljski, France Kotnik, Vinko Möderndorfer, Pavel Košir, Josip Šašel, Angela Piskernik, Pavel Zablatnik idr.) ter nemške narodne skupnosti (Georg Graber, Wilhelm Kuehs idr.). V prispevku bo avtorica predstavila, kako so zapisane pripovedi in pripovedne zbirke v 19. in 20. stoletju sooblikovale podobo prostora ter njegovo jezikovno in kulturno identiteto.

V 21. stoletju živega pripovedovanja ter pripovedovalcev in pripovedovalk skorajda ni več. Na razpolago pa je zbrano in objavljeno ter deloma tudi zvočno posneto pripovedno gradivo, ki lahko služi različnim ciljem in namenom. Danes npr. z narečnimi zgoščenkami na Koroškem spodbujajo rabo slovenskih narečij v družinah, tradicionalne pripovedi tudi (pre)oblikujejo z novimi sodobnimi elementi, pripovedi pa tudi služijo turistični promociji krajev.

Ugotovili bi lahko, da prostor oblikuje pripovedi, prav tako pa pripovedi tudi (so)oblikujejo prostor.

∞ Evelina Rudan

Toponimi strahu ali o prostoru v zgodbi

V prispevku bomo z vidika afektivnega obrata poskušali preučiti, na kakšen način se povezujejo čustva strahu z določenimi kraji in toponimi z ljudskim izročilom ter svarilnimi zgodbami. Po eni strani nudijo ta vprašanja možnost za boljši opis žanra in njegovih sestavnih delov, na primer v kolikšni meri so toponimi del distribucijskih podatkov izročila in v kolikšni meri so merilo verodostojnosti. Po drugi strani pa nam takšna analiza omogoča boljši opis skupnosti, ki jih B. Rosenwein imenuje "čustvene skupnosti" na ravni majhnih krajev, torej način, na kakršen mikrobeseidno (ne)poznavanje izključuje ali vključuje člane skupnosti in markacijske, mejne točke teh skupnosti glede na znanje in čustva, ki so povezana z določenimi kraji. Navsezadnje bomo zaradi tega, ker se čustva strahu še posebej natančno opisujejo v demonologiji oziroma mitološkem izročilu, poskusili pojasniti tudi dvojnost tega prostora z vidika prostorskega obrata, se pravi mitološkega prostora v etških razlagah raziskovalcev na eni in življenjskega

prostora (označenega s posebnim čustvom) v emskih razlagah članov skupnosti na drugi strani

∞ Mirjam Mencej

Vloga pripovedi o vilah v strukturiranju prostora

Kraji so več kot le geografske lokacije: so "mesta spominov in prizorišča izjemnih srečanj v pripovedovanju zgodb" (Valk & Sävborg: *Storied and Supernatural Places*, 2018) ter kot takšni družbeni konstrukt. Ker so izraženi skozi pripovedi, jih lahko razumemo tudi kot produkte pripovedi.

Kadar se pripovedi nanašajo na konkretne lokacije, ki jih ljudje naseljujejo, pogosto svarijo prebivalce pred nevarnostjo v okolju in tako ustvarjajo neke vrste "kognitivni zemljevid", ki predstavlja nakopičene izkušnje ljudi, ki so skozi stoletja naseljevali to okolje. Prebivalci lahko te zemljevide uporabljajo kot mnemotehnično sredstvo, s pomočjo katerega lahko izboljšajo svojo orientacijo v njem, pa tudi njegovo razumevanje. Še več, mesta, ki v lokalnih povedkah predstavljajo posebej nevarne točke, in na nevarnost katerih povedke opozarjajo, ne izražajo le izkušenj posameznikov in določene skupnosti kot take; izražajo tudi temeljne tradicijske predstave o prostoru.

V svoji predstavitvi se bom osredotočila na vlogo povedk v definiranju prostora na podeželskem območju okoli Buškega Blata v Hercegovini, kjer sem v maju in juniju 2017 opravljala terensko raziskavo. Govorila bom o povedkah o vilah, za katere se je izkazalo, da imajo v strukturiranju lokalnega prostora najpomembnejšo vlogo. Pokazala bom, kako pripovedi o prikazovanju vil definirajo meje med varnim in znanim prostorom na eni strani ter tujim in onstranskim na drugi strani, kažejo pa tudi na komunikacijo med obema.

☞ Smiljana Đorđević Belić

Povedka o vodnem biku iz Vlasinskega jezera: predstavitev v medijih in potencial v turizmu

Povedka o biku iz Vlasinskega jezera je del obsežnega korpusa folklornih besedil o varuhih voda (demonjskih bitjih, ki pripadajo skupini tako imenovanih vodnih bikov). Obuditev povedk o vodnih bikih iz Vlasinskega jezera (po potresu leta 2010) je pritegnila pozornost medijev, s tem pa se je odprla možnost za analizo statusa folklornih besedil v medijskem diskurzu. Povedka o vodnem biku se pojavlja tudi na številnih spletnih straneh o Vlasini, medtem ko v turistični ponudbi o tem izročilu tako rekoč ni konkretnih vsebin, njen potencial pa za zdaj ostaja neizkoriščen.

☞ Marija Jasinska

Demon *mora* (*zmora*, *mara*) v slovenskem in poljskem izročilu: k vprašanju o identifikaciji lika

Mitski lik *mora/mara* je eden izmed najbolj razširjenih slovanskih (in ne samo slovanskih) demonov, njegove vloge pa so tako raznolike, da do danes raziskovalci niso enotnega mnenja, ali gre za en lik, izražen v svojih lokalnih različicah, ali za nekaj demonov, ki imajo homonimna ali podobna poimenovanja (v slovarju Slovanske starožitnosti [Славянские древности] sta npr. tem mitskim likom posvečeni dve gesli – *Mara* in *Zmora*). Po drugi strani ima lahko demon *mora/mara* še druga imena, ki so motivirana z njegovo osnovno vlogo (dušiti spečega človeka): *siodelko* 'sedelce' (poljsko), *šnjava* (slovensko). V prispevku bodo analizirana poljska in slovenska pričevanja, povezana z demonom *mara*, njegovim izvorom in statusom. To je lahko človek, ki ima posebne lastnosti, »dvodušnež«, bitje iz onostranstva (demon),

ki nima zunanje oblike ali pa se spreminja (sposobnost preobrazbe, transformacije). Opredeljene bodo osnovne lastnosti in vloge danega lika (npr. duši spečega človeka, leze skozi ključavnico, hodi po stropu, spleta grive konjem itd.), določen ustaljen nabor lastnosti za različne tipe »more«. Prav tako bodo predstavljeni rituali, ki so bili uporabljani za zaščito pred njo. Prispevek bo zajel tudi poskus določitve zemljepisnih značilnosti predstav o tem mitskemu liku pri Poljakih in Slovencih.

☞ María Inés Palleiro

Strah iz Komata in Cairé: Besedilne pokrajine in kulturna dediščina v slovenskih ter argentinskih folklornih pripovedih

Namen članka je predstaviti komparativni pristop k raziskovanju slovenskih in argentinskih folklornih pripovedi, in sicer v okviru pripovedne zgradbe lokalnih identitet. Primerjala sem pripovedi *Duh iz Komata* (izšlo v zbirki *A Treasury of Slovenian Folklore*, 2010) in *Gavčev boj s hudičem v La Maravilli* z glavnim junakom *Cairéjem* (izšlo v *El cuento folklórico riojano: una aproximación a la narrativa oral*, 2016). Tematika obeh besedil je sorodna pravljичnemu tipu ATU 326 „Mladenič, ki želi spoznati strah.“ V članku se osredotočam na izmišljeno zgradbo kulturnih pokrajin, ki so postavljene v resnične kontekste. Zgodba odraža konflikte iz vsakdanjega življenja v določenih geografskih in družbenih kontekstih, kjer omenjeni konflikti predstavljajo del kulturne identitete lokalnih skupnosti. Bistvo tega pristopa je torej pripovedna zgradba „besedilnih pokrajin“.

Komparativni pristop omogoča prepoznavanje podobnih pripovednih vzorcev, ki niso povezani le s tipnimi indeksi, temveč tudi s strukturalnimi in slogovnimi

značilnostmi ter spreminjajočimi se detajli. Vsak sklop tematskih, strukturalnih in slogovnih značilnosti določene različice lahko obravnavamo kot matrico folklornega pripovedništva, ki deluje kot neke vrste osnovno besedilo in ga lahko poustvarimo v različnih pripovednih kontekstih, kot sta npr. argentinski in slovenski. Komparativni pristop poudarja pomen lokalne pripovedne kulture za nesnovno kulturno dediščino različnih družb.

☞ Andrej Pleterski

Prostor pomaga razumeti pripovedi

Za obvladovanje sil narave so ljudje opravljali posebna magična dejanja. Mednje sodijo tudi prostorski ideogrami, kjer so po različnih prizoriščih potekala različna dejanja „kozmične drame“. Tudi po stoletjih so „dramska besedila“ ostala prilepljena na posamezne dele svojega odra.

☞ Barbara Ivančič Kutin

Toponimi, povedke in folklorni obrazci o vodah v Zgornjem Posočju

V prispevku bo predstavljeno bogato in raznoliko folklorno izročilo, povezano z vodami Zgornjega Posočja; gradivo lahko najdemo v različnih starejših in novejših virih; še posebej je dragocen t. i. Dijaški arhiv Janeza Dolenca. Preseneča količina pripovedi o prastarih, izginulih jezerih, o katerih na vzpetinah pričujejo rinke za pripenjanje čolnov. V teh povedkah sta odtok vode iz jezer pogosto zakrivila velikani ali divja žena z zelenimi lasmi. Številčne so tudi povedke o nastanku ali izvoru poimenovanja voda. Toda niso vsa poimenovanja stara: potok Zadnjica, ki teče po istoimenski dolini

pod Triglavom, je v drugi polovici 20. stoletja dobil ime Krajcarica, saj so posamezniki menili, da je prvotno ime »grdo«, zato so si vzeli pravico do preimenovanja; novo ime je naslonjeno na povedko o krajcarju. Prav tako so na novo dobili imena nekateri slapovi na pritokih Koritnice in Soče (npr. Parabola). Številne so tudi pripovedi o zdravilnih učinkih določenih izvirov, o tem, kako so molili za dež ob suši, pa tudi o velikanski moči vode, ki ima lahko katastrofalne razsežnosti, če je dežja preveč. Z vodo so povezane šaljive pripovedi – Bovčan in Čezsočan sta se npr. sredi Soče stepla za sekiro, ki je priplavala po vodi, in tako dobila vzdevek Kilc oz. Peteruša.

Povedke o vodi so torej različnih vrst, od bajčnih, legendnih, zgodovinskih, razlagalnih do strašljivih, šaljivih in socialnih pa tudi povsem sodobnih. O vodi pa nam ne govorijo le pripovedi, pač pa tudi lokalne folklorne pesmi. Najpomembnejša voda v tem okolju, reka Soča, je kdaj pa kdaj celo personificirana.

☞ Saša Babič

Prostor v pregovorih

Prostor je poleg časa ena od univerzalnih antropoloških komponent, ki se odraža tudi v najkrajših oblikah slovstvene folklore. Pregovori tako vsebujejo precej podatkov in konceptualnih miniatur, ki jih zaznamuje prostor: vse od hiše (in njenih prostorov) pa do geografskega območja. Še posebej izrazite so zaznambe geografskega prostora pri vremenskih pregovorih, kjer je pogosto zaznačen prav določen prostor in z njim povezan pojav, ki skupaj napovedujeta bodoče vreme.

V prispevku bo obravnavan prostor kot komponenta v slovenskih pregovorih ter prikazano, na kakšne načine lahko prostor določa pomen pregovora.

Narativna kultura u prostoru

Znanstvenoistraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, Institut za slovensku etnologiju (ZRC SAZU, ISN) i Razvojno-informativni centar Slovenska Bistrica (RIC) organiziraju u sklopu projekta *Živa coprnija / Živa štrigarija*² međunarodnu znanstvenu konferenciju Narativna kultura u prostoru, koja će se održati od 10. do 11. lipnja 2019. u prostorijama dvorca Slovenska Bistrica.

Narativna tradicija izvor je kojim je moguće podržavati različite aktivnosti koje pokušavaju osvještivati i očuvati kulturni identitet u lokalnoj okolini. Kako bismo sačuvali nematerijalnu kulturnu baštinu, htjeli bismo na različite načine predstaviti što više folklornih priča, ali je pri tome važno znati koji su pristupi prikladni za očuvanje autentičnosti lokalne baštine i doprinos jačanju kulturne razine određene društveno-geografske okoline.

² Projekt *Živa coprnija / Živa štrigarija* financiran je iz europskog programa suradnje Interreg V-A Slovenija – Hrvatska, a u njemu sudjeluje šest projektnih partnera iz Slovenije i Hrvatske. Glavni je cilj projekta osigurati aktivno očuvanje bajoslovne tradicije Pohorja i Istre. Više o tome na: <https://ric-sb.si/ziva-coprniya>

Fokus je konferencije na teorijskom promišljanju o suvremenim oblicima integracije književnog folkloru u svakodnevni život i domaću okolinu, odnosno na prijenosu tradicionalne narativne kulture u suvremeni kontekst. U tom kontekstu razmatramo strategije i kriterije, kako bismo usmenu tradiciju s pomoću tematskih ruta, parkova, pripovijedanjem priča i sl. te uz sudjelovanje stručnjaka promišljeno uključili u kulturnu, didaktičku i turističku ponudu pojedinih mjesta i područja. Referenti s različitih točki gledišta pojašnjavaju ove pristupe i predstavljaju teorijske i praktičke koncepte integriranja nematerijalne kulturne baštine u specifičnu lokalnu okolinu. U sklopu ove konferencije ističemo i pitanja komercijalnih interesa, koji su često u suprotnosti s načelima struke.

Na konferenciji sudjeluje 13 stručnjaka iz šest zemalja, a ova brošura donosi sažetke njihovih konferencijskih priloga na trima jezicima - slovenskom, hrvatskom i engleskom.

☞ Monika Kropelj Telban

Lokalne priče u prostoru s posebnim osvrtom na Pohorje

U izlaganju će se istražiti različiti načini prikazivanja narativne tradicije u prostoru, odnosno u kulturnom krajoliku, koji su sve brojniji i koje koristimo u pedagoške, turističke, kulturne, pa čak i u poduzetničke svrhe. Pitanje koje se u ovom trenutku postavlja jest: kako pripremiti takve rute, parkove i krajolike na što prikladniji način, kako bi se usmena tradicija očuvala u svom istinskom obliku, a nematerijalna kulturna baština što bolje prenosila među ljudima i na buduće generacije? Pritom se sve češće zanemaruje odnos lokalnog stanovništva prema vlastitoj usmenoj tradiciji i njegovo poznavanje priča integriranih u prostor u kojem žive. Predstavit će se različiti načini takvih prezentacija i razmotrit će se problemi s kojima se suočavaju istraživači usmene književnosti, osobito kad je riječ o turističkoj ruti Pohorjem i Istrom, koju pripremamo u okviru projekta Interreg Slovenija – Hrvatska *Živa coprnija / Živa štrigarija* (2017. – 2019.).

☞ Mladen Rajko, Elis Bačac

Utjecaj projekta „Živa coprnija - Živa štrigarija“ na pićansku lokalnu zajednicu

Pićan već godinama ponudu za svoje posjetitelje temelji na nematerijalnoj kulturnoj baštini koja uključuje usmenu književnost gradića. Spomenimo festival legendi, mitova i narodnih priča LegendFest i djelovanje Centra za nematerijalnu kulturu Istre, koji je osnovan u suradnji s Etnografskim muzejom Istre.

Ovim i mnogim drugim projektima Pićan je stekao status gradića legendi (kako ga brendira matična Turistička zajednica središnje Istre), a kao nagradu za svoj dugogodišnji rad povukao je sredstava iz europskoga programa suradnje Interreg Slovenija-Hrvatska „Živa coprnija / Živa štrigarija“ što je za ovu Općinu bio prvi europski projekt iz područja kulture. Provođenje projektnih aktivnosti započelo 1. kolovoza 2017., a posljednje aktivnosti realizirat će se 30. studenoga 2019. u suradnji s partnerima iz Hrvatske i Slovenije.

Sudjelovanje u ovome programu suradnje donijelo je značajne promjene za općinsku upravu i pićansku lokalnu zajednicu. Po prvi je puta neki europski projekt u Općini zaposlio nove dvije osobe, od kojih jedna radi isključivo u projektu. Osim toga, svi zaposlenici su upoznali nove metode i oblike rada koje se tiču provedbe i dokazivanja učinjenog na projektu. Za lokalnu zajednicu, koju čini tek 1800 stanovnika, prisutnost ovoga europskoga fonda donijela je veliki broj aktivnosti koje se na ovome području provode te time i interes da članovi zajednice vlastitu ponudu uključe u projekt (smještaj, ugostiteljske objekte, vlastite proizvode...) te profitiraju u financijskome i marketinškome smislu. S druge pak strane, na vrlo dobro posjećenoj radionici za predstavnike lokalne zajednice bila su podijeljena mišljenja o tome procjenjuje li zajednica pozitivnim to da je Pićan sada i na europskoj razini prepoznat kao mjesto gdje su prisutna vjerovanja u nadnaravna bića i pojave, a to je kasnije odrazilo i terensko istraživanje demonoloških predaja na Pićanštini, koje je provodio Etnografski muzej Istre.

Ovo će izlaganje predstaviti učinke na lokalnu zajednicu koje je projekt donio te predložiti mogućnosti turističke i kulturne valorizacije nematerijalne kulturne baštine lokalne zajednice.

☞ Katja Hrobat Virloget

Mitski park. Nematerijalna baština za obrazovanje i turizam

Izlaganje će predstaviti nekoliko aktualnih pitanja interpretacije, prezentacije i problema međunarodnog projekta Mitski park. Zajednička prekogranična turistička destinacija za očuvanje, zaštitu i promicanje baštine mitskog krajolika u okviru programa Interreg V-A: Slovenija - Hrvatska.

Cilj je projekta predstaviti bogatu mitsku i folklornu baštinu *in situ* u lokalnom kontekstu iz kojeg potječe. Uključuje dva prekogranična mitska parka na slovensko-hrvatskoj granici, već postojeći mitski put u Mošćeničkoj Dragi (Hrvatska) s brdom Perun te park u Rodiku (Slovenija) koji se uređuje. Dok mitski put na hrvatskoj strani predstavlja rekonstrukciju (pred)slavenske mitologije s nekim mitskim toponimima *in situ*, a s drugima ne, park u Rodiku predstavlja palimpsest različitih pogleda na svijet tijekom vremena, utisnutih u lokalni krajolik. Središnje su figure monolitna Baba kao ostatak slavenske i predslavenske mitske tradicije te zmija-zmaj Lintvern kao ostatak (vjerojatno) (pred)slavenskog kulta predrimskih doseljenika kojeg kulturna baština naziva Ajdi. Predstavljena je raznolika folklorna baština u krajoliku koja je povezana s pećinama kao ulazima u onostrani svijet, s granicama i sa smrću te različitim folklornim likovima. Kristijanizacija je predstavljena legendom o kršćanskim svecima koji oblikuju značajke krajolika i ukazuju na to kako su ljudi apstraktnu kršćansku doktrinu integrirali u domaći krajolik te ga posvećivali. Osim tematskih puteva, osnovat će se i muzej koji će posjetiteljima omogućiti da promisle o različitim proteklim i suvremenim pogledima na svijet s naglaskom na mitsku percepciju. Projekt će biti neinvazivan jer će baštinu *in situ* prikazivati audio medijima i kamenim skulpturama, a ne uobičajenim informativnim tablama.

Bit će predstavljeni neki od aktualnih problema koji su povezani s tumačenjem nematerijalne baštine, kao što su izumiranje baštine krajolika sa smrću starijih ljudi, stručno selekcioniranje priča u raznovrsnom i bogatom izboru nematerijalne baštine u svrhu muzejske prezentacije, zamrznuće“ baštine sa suvremenim audiovizualnim medijima i dr.

☞ Martina Piko-Rustia

Prostor i priče – priče i prostor

Svrha je izlaganja predstaviti usmenu baštinu u austrijskoj Koruškoj koju je oblikovao i još je oblikuje dvojezični prostor dvaju jezika i dvaju identiteta u kontaktu. Usmena književnost u Koruškoj u 19. je stoljeću, pa sve do kraja 20. stoljeća, bila povezana i s traženjem te opredjeljivanjem etničkih identiteta slovenske i njemačke nacionalne zajednice u Koruškoj. U izlaganju će biti predstavljeni različiti istraživački pristupi sakupljača i sakupljačica iz slovenske nacionalne zajednice (Urban Jarnik, Matija Majar-Ziljski, France Kotnik, Vinko Möderndorfer, Pavel Košir, Josip Šašel, Angela Piskernik, Pavel Zablatnik i dr.) te iz njemačke nacionalne zajednice (Georg Graber, Wilhelm Kuehs i dr.). U izlaganju će autorica predstaviti i na kakav su način zapisane priče i zbirke pripovjedaka u 19. i 20. stoljeću suoblikovale izgled prostora te njegov jezični i kulturni identitet. U 21. stoljeću naracije uživo gotovo i nema, jednako kao ni pripovjedača i pripovjedačica. Na raspolaganju nam je sakupljen, objavljen, a dijelom i snimljen zvučni materijal, koji može služiti za različite ciljeve i svrhe. Danas se, primjerice, dijalektičkim CD-ovima u Koruškoj potiče upotreba slovenskih dijalekata u obiteljima, tradicionalne priče (pre)oblikuju se novim suvremenim elementima, a pripovijetke se koriste

i za turističku promociju krajeva. Mogli bi zaključiti da prostor da prostor oblikuje priče, a istodobno i priče (su)oblikuju prostor.

☞ Evelina Rudan

Toponimi straha ili o prostoru u priči

U radu se pokušava iz perspektive afektivnog obrata propitati način na koji se upisuje emocija straha uz određene lokalitete i toponime u žanru predaje i pričama upozorenja. S jedne strane ta pitanja otvaraju mogućnost za bolji opis žanra i njegovih konstitutivnih dijelova, npr. u kojoj su mjeri toponimi dijelom distributivnih podataka predaje, a u kojoj formula vjerodostojnosti. S druge strane takva analiza omogućuje bolji opis zajednica koje B. Rosenwein zove „emocionalnim zajednicama“ na razini malih mjesta odnosno načina na koji mikrokontekstualna (ne)upućenost isključuje ili uključuje članove zajednice te markacijske, granične točke tih zajednica s obzirom na znanja i emocije povezane s određenim lokalitetima. Na koncu kako se emocija straha upisuje osobito dobro u demonološkim/mitskim predajama u radu će se pokušati razložiti i dvojakost tog prostora iz perspektive prostornog obrata, dakle s jedne strane mitskog prostora u etskim očitavanjima istraživača i življenoga prostora (označenog posebnom emocijom) u emskim očitavanjima članova zajednice.

☞ Mirjam Mencej

Uloga pripovijetki o vilama u strukturi prostora

Mjesta nisu tek geografske lokacije: to su »mjesta sjećanja i mjesta održavanja iznimnih susreta u pripovijedanju priča«

(Valk & Sävborg: *Storied and Supernatural Places*, 2018.) i kao takva su društveni konstrukt. Budući da su izraženi kroz priče, možemo ih shvatiti i kao proizvode priča.

Kada se pripovijetke odnose na konkretne lokacije, lokacije koje ljudi naseljuju, često upozoravaju stanovnike na opasnost u okolini i tako stvaraju neku vrstu *kognitivne karte*, koja predstavlja akumulirana iskustva ljudi koji su stoljećima nastanjivali tu okolinu. Stanovnici mogu koristiti ove mape kao mnemotehničko sredstvo s pomoću kojega mogu poboljšati svoju orijentaciju u njemu, ali i njegovo razumijevanje. Štoviše, mjesta koja u lokalnim pripovijetkama predstavljaju posebno opasne točke i opasnosti na koje upozoravaju pripovijetke, ne izražavaju tek iskustva pojedinaca i određene zajednice kao takve; ona također izražavaju osnovne tradicionalne pojmove o prostoru.

U izlaganju će naglasak biti na ulozi pripovijedaka u definiranju prostora u ruralnom području oko Buškog Blata u Hercegovini, gdje su u svibnju i lipnju 2017. godine provedena terenska istraživanja. Govorit će se o pripovijetkama o vilama za koje se pokazalo da imaju najvažniju ulogu u strukturiranju lokalnog prostora. Pokazat će se kako pripovijetke o prikazivanju vila definiraju granice između sigurnog i poznatog prostora s jedne strane te tuđeg i onostranog svijeta s druge, a također ukazuju na komunikaciju između spomenutih prostora.

☞ Smiljana Đorđević Belić

Legenda o vodenom biku iz Vlasinskog jezera: medijska prezentacija i turistički potencijal

Legenda o biku iz Vlasinskog jezera dio je opsežnog korpusa folklornih tekstova o čuvarima voda (o demonskim bićima koji pripadaju grupi takozvanih vodenih bikova).

Oživljavanje priča o vodenom biku iz Vlasinskog jezera (nakon potresa 2010. godine) privuklo je veliku medijsku pozornost, a time se otvorila i mogućnost analize statusa folklornih tekstova u medijskom diskursu. Legenda o vodenom biku pojavljuje se također na brojnim internetskim stranicama o Vlasini, dok u turističkoj ponudi nema konkretnih i konceptualnih sadržaja vezanih za ovu tradiciju, pa je njezin potencijal trenutačno samo djelomično iskorišten.

☞ Marija Jasinska

Demon *mora* (*zmora*, *mara*) u slovenskoj i poljskoj baštini: ka pitanju o identifikaciji lika

Mitološki lik *mora/mara* jedan je od najrasprostranjenijih slavenskih (i ne samo slavenskih) demona, a njegove su uloge toliko raznolike da se još ni danas istraživači nisu usuglasili oko toga je li riječ o jednom liku izraženom u svojim lokalnim varijantama ili o nekoliko demona koji imaju homonimne ili slične nazive (u rječniku Slavske starine (Славянские древности), primjerice, ovoj su mitološkoj figuri posvećene dvije natuknice - *Mara* i *Zmora*). Demon *mora/mara* može imati s druge strane i druga imena koja su motivirana njegovom osnovnom ulogom (gušiti čovjeka u snu): *siodelko* 'sedalce' (poljski), šnjava (slovenski).

U izlaganju će se analizirati poljska i slovenska svjedočanstva povezana s demonom *mara*, njegovim izvorom i statusom. To može biti čovjek koji ima posebne osobine, »dvođušnik«, biće iz onostranog svijeta (demon) koje nema vanjski oblik ili se mijenja (sposobnost preobrazbe, transformacije). Definirat će se osnovne značajke i uloge tog lika (primjerice, guši čovjeka u snu, prikrađa se kroz ključanicu, hoda po stropu, plete grive konjima itd.) te

ustaljen skup značajki za bilo koji »more«. Predstavit će se i rituali kojima su se ljudi štitili od »more«. Izlaganje će pokušati obuhvatiti i predstave o geografskim obilježjima ovog mitološkog lika kod Poljaka i Slovenaca.

☞ María Inés Palleiro

***The ghost of Komat* i *Cairé*: tekstualni krajolici i kulturna baština u slovenskim i argentinskim narodnim pripovijetkama**

Cilj je ovog izlaganja predstavljanje komparativnog pristupa slovenskim i argentinskim narodnim pričama u okviru narativne konstrukcije lokalnih identiteta. Uspoređene su narodne pripovijetke *Duh iz Komata* (objavljena u zbirci *A Treasury of Slovenian Folklore, 2010.*) i *Gaucha se bori s vragom u La Maravilli* u kojoj je glavni junak *Cairé* (objavljena u Palleiro: *El cuento folklórico riojano: una aproximación a la narrativa oral, 2016.*). Tematika obaju tekstova srodna je pripovednom tipu ATU 326, »Mladić koji je želio saznati što je strah«. U izlaganju je naglasak na izmišljenoj konstrukciji kulturnih krajolika koji su smješteni u realne kontekste.

Priča obiju pripovijetki odražava konflikte iz svakodnevnog života u određenim geografskim i društvenim kontekstima, budući da su ti sukobi dio kulturnog identiteta lokalnih zajednica. Stoga je suština ovog pristupa narativna struktura »tekstualnih krajolika«.

Ovaj komparativni pristup omogućuje identifikaciju sličnih narativnih obrazaca koji nisu povezani samo s tipografskim indeksima, nego i sa strukturalnim i stilskim značajkama te s promjenjivim detaljima. Svaki skup tematskih, strukturalnih i stilskih značajki određene varijante može se smatrati matricom usmene književnosti koja djeluje kao neka vrsta osnovnog teksta koji možemo

ponovno kreirati u različitim narativnim kontekstima, kao što su argentinski i slovenski, primjerice. Ovaj komparativni pristup naglašava važnost lokalne narativne kulture za nematerijalnu kulturnu baštinu različitih društava.

☞ Andrej Pleterski

Prostor pomaže u razumijevanju priče

Kako bi kontrolirali prirodne sile, ljudi su izvodili posebna čarobna djela. Među njih ubrajaju se i prostorni ideogrami, gdje su se na različitim mjestima odvijali činovi *kozmičke drame*. Čak i nakon nekoliko stoljeća, *dramski tekstovi* ostali su zalijepljeni za pojedine dijelove vlastite pozornice.

☞ Barbara Ivančič Kutin

Toponimi, pripovijetke i folklorni obrasci o vodama na području Gornje Soče

U izlaganju će se predstaviti bogata i raznolika folklor-na baština povezana s vodama područja Gornje Soče; gradivo možemo pronaći u različitim starijim i novijim izvorima; osobito je značajan tzv. Dijaški arhiv Janeza Dolenca. Iznenađuje količina pripovijetki o drevnim, nestalim jezerima iza kojih su kao dokaz na brdima ostale željezne alke za vezivanje čamaca. U tim pripovijetkama za nestanak vode iz jezera često su krivi div ili divlja žena zelene kose. Brojne su i pripovijetke o nastanku ili izvoru naziva voda. Ali nisu sva imena stara: potok Zadnjica (»stražnjica«), koji teče duž istoimene doline podno Triglava, u drugoj je polovini 20. stoljeća dobio ime Krajcarica, budući da su neki pojedinci bili mišljenja kako je izvorno ime »ružno«, pa su si zbog toga uzeli

pravo na promjenu imena, novo ime bazira na priči o starom novcu (krajcar). Isto tako, nova su imena dobili i neki slapovi na pritocima Koritnice i Soče (npr. Parabola). Također ne nedostaje ni raznih priča o ljekovitim učincima nekih izvora, o molitvi za kišu tijekom suše, pa i o silovitoj moći vode koja može imati katastrofalne posljedice ako je kiše previše. Uz vodu se vežu i brojne duhovite priče – stanovnik Boveca i stanovnik Čezsoče su se, primjerice, usred rijeke Soče potukli za sjekiru koja je koju je donijela vodai tako dobili nadimke Peteruša i Kilc.

Pripovijetki o vodi ima stoga različitih različitih vrsta, od bajki, legendi, povijesnih i interpretativnih do zastrašujućih, duhovitih i društvenih, pa i posve suvremenih. A o vodi nam ne pričaju samo pripovijetke nego i lokalne folklorne pjesme te kratki folklorni oblici. Najvažnija voda u toj okolici, rijeka Soča, katkad je čak i personificirana.

☞ Saša Babič

Prostor u poslovicama

Osim vremena, prostor je jedna od univerzalnih antropoloških komponenti, a odražava se i u najkraćim oblicima književnog folklor. Stoga poslovice sadrže mnogo podataka i konceptualnih minijatura koje obilježava prostor: od kuće (i njezinih prostora) pa do geografskog područja. Osobito su česte zabilješke geografskog prostora u poslovicama koje se odnose na vremenske prilike, a u kojima je često zabilježen upravo određeni prostor i s njime povezan fenomen pri čemu zajedno predviđaju nadolazeće vrijeme.

O prostoru će se u izlaganju raspravljati kao o komponenti u slovenskim poslovicama, a bit će i prikazano na koji način prostor može odrediti smisao poslovice.

Narrative Culture in Local Places

The Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts (ZRC SAZU), the Institute of Slovenian Ethnology (ISN) and the Slovenska Bistrica Development and Information Centre (RIC) are organizing an international scientific conference entitled *Narrative Culture in Local Places*, which will be held on the premises of the Slovenska Bistrica Castle on June 10 – 11, 2019. The conference is organised in the framework of the project *Živa coprnija-Živa štrigarija* (Living Magic)³.

Narrative tradition can be a good source of diverse activities aimed at raising people's awareness and preserving local cultural identity. In order to preserve intangible cultural heritage, we wish to revive as many folk tales as possible and in different ways; however, in doing so, it is important to establish which approaches are suitable for preserving authenticity of the local traditions, and contribute to strengthening the cultural level of a given social and geographical environment.

³ The *Živa coprnija / Živa štrigarija* (Living Magic) project is carried out in the framework of the cross-border cooperation Programme Interreg V-A Slovenia – Croatia, with six partners from Slovenia and Croatia. The principal goal of the project is to ensure active preservation of the mythological traditions of Pohorje and Istria. See more at: <https://ric-sb.si/ziva-coprnija>

The emphasis of the conference will be on theoretical reflections about modern forms of verbal folklore in everyday life and social environment, as well as on transmission of folk narrative culture into contemporary contexts. In this light, we want to present strategies and criteria on how to include narrative tradition – in the form of thematic trails, parks, and storytelling, etc. in cooperation with experts – in cultural, educational, and tourist assets of individual places and areas. The experts will shed light on these approaches from different viewpoints, and present theoretical and practical concepts of including intangible cultural heritage into a specific local environment. The issues of commercial interests, which are often contrary to scientific principles, and other issues related to the uses of cultural heritage will also be emphasized.

The conference will host 13 experts from six countries, and this brochure presents the abstracts of their papers in three languages, in Slovenian, Croatian, and English.

Abstracts

∞ Monika Krojež Telban

Local Folk Tales of Places With Particular Reference to Pohorje

The article explores different ways of presenting narrative tradition of place or cultural landscape, which are growing in number and are used for educational, touristic, cultural and even business purposes. The question is how to prepare thematic trails, parks and lands in the most appropriate way in order to preserve narrative tradition in its true form, and to encourage transmission of intangible cultural heritage among the people and the future generations. In this respect, the relationship of the local inhabitants to their narrative heritage and their knowing of folktales of local places is often neglected. The article shows different presentations of legends *in situ* and it deals with the problems of the researchers of folk narrative tradition, especially regarding the narrative trail in Pohorje and Istria, which are being developed in the course of the Interreg Project Slovenia – Croatia *Živa coprnija / Živa štrigarija* (Living Magic, 2017–2019).

∞ Mladen Rajko and Elis Bačac

The Effects of the Project „Živa coprnija-Živa štrigarija“ on Pićan Local Community

For years, Pićan has been basing its tourist offer on immaterial cultural heritage which include the oral tradition of this small town. Let us just mention the festival of legends, myths and folktales – the famous LegendFest as

well as the activities promoted by the Centre of Istrian immaterial culture, founded in cooperation with the Ethnographic museum of Istria.

Owing to these and many other projects, Pićan has gained a status of the city of legends (this is, in fact, the way the Tourist Board of Istria is branding Pićan). As a reward for its hard work over the years, the town has withdrawn funds from the European cooperation programme Interreg Slovenija – Hrvatska “Živa coprnija / Živa štrigarija”. For this municipality, this has been the first European project in the field of culture. The project began on 1 August 2017, and the last activities will take part on 30 November 2019 in collaboration with the Croatian and Slovenian partners.

Participation in Interreg has brought significant changes to the municipal administration and Pićan local community. For the first time, a European project has hired two people in the municipality, one of whom works exclusively in the project. In addition, all employees have become familiar with new methods and ways of work related to the implementation and validation of the project.

This European project has also secured many new activities in the area, and consequently the interest of the local community, which counts only 1800 people, to include their own offer in the project (like accommodation, local products and restaurants) and to achieve financial and marketing benefits. On the other hand, the opinions about the vision of Pićan on national and European level, as a place where the beliefs of supernatural beings and phenomena exist, are rather biased. This was evident during a workshop organized for the representatives of the local community, as well as it was shown by a field research on demonology tradition in the Pićan area conducted by the Ethnographic museum of Istria.

The aim of this work is to present the effects of the projects on the local community and to suggest the possibilities of the tourist and cultural valorisation of intangible cultural heritage of the local community.

☞ Katja Hrobat Virloget

Mythical Park. Intangible Heritage for Education and Tourism

The paper will present some of the current issues of the interpretation, presentation and problems of international project *Mythical park. A common cross-border tourist destination for preserving, protecting and promoting the heritage of mythical landscape* in the frame of the program INTERREG V-A: Slovenia-Croatia.

The project's aim is to present the rich mythical and folklore heritage *in situ* in the local context, from where it derives. It includes two mythical parks across the Slovenian-Croatian border, the already existing Mythical path in Mošćenika draga (Croatia) with the mountain Perun and the park in Rodik (Slovenia), which is under construction. While the Mythical path on Croatian side presents the reconstruction of the (pre)Slavic mythology with some mythical toponyms *in situ*, while others not, the park in Rodik presents a palimpsest of different worldviews through time, embedded in the local landscape. The central figures are the monolith Baba and the snake-dragon Lintvern. Baba as a remain of a Slavic and (pre)Slavic mythical tradition, while Lintvern as the remain of (probably) a pre-Slavic cult of the pre-roman settlers, named in tradition Ajdi. Different folklore traditions in the landscape are presented, linked to the caves as entrances to the underworld, to village boundaries, to death and to different folklore figures. The Christianisation is

presented by the legend of the Christian saints forming landscape features, indicating the way people integrated the abstract Christian doctrine in the home landscape and its sacralisation. Besides thematic paths the museum will be created, which will make the visitor reflect on the different past and contemporary worldviews with the emphasis on the mythic worldview. The project will be non-invasive as instead of the usual informative boards the tradition *in situ* will be presented by audio media and stone sculptures.

Some of the current problems linked to interpretation of the intangible heritage will be presented, such as the extinction of tradition about landscape along with the death of elderly people, the professional selection of narratives among the reach tradition for the aim of museum presentation, the “freezing” of tradition with the contemporary audio-visual media and other.

☞ Martina Piko-Rustia

Place and Folktales – Folktales and Place

The article presents the narrative tradition in Carinthia, which was shaped and is still being shaped by a bilingual place of two languages and two identities. In the 19th and the late 20th century, narrative heritage in Carinthia was an integral part of the search and identification of the ethnical identities of the Slovenian and German ethnic groups in Carinthia. The article presents different research approaches of collectors from the Slovenian ethnic group (Urban Jarnik, Matija Majar-Ziljski, France Kotnik, Vinko Möderndorfer, Pavel Košir, Josip Šašel, Angela Piskernik, and Pavel Zablatnik, etc.) and the German ethnic group (Georg Graber, Wilhelm Kuehs, etc.). The author presents the role of written folk tales and collections of folk tales

in co-creating the image of the place and its linguistic and cultural identity in the 19th and 20th century.

In the 21st century, live storytelling and storytellers are almost non-existent, while the collections, publications and, partly, audio recordings of narrative materials, which can serve different goals and purposes, remain available. In Carinthia, for example, CDs in dialects encourage families to use Slovene dialects; traditional folk tales are being (re)shaped by new contemporary elements, while folk tales are being used for tourist promotions.

One can conclude that the place shapes the folk tales as much as the folk tales shape the place.

☞ Evelina Rudan

Toponyms of Fear or About a Place in a Story

In the light of the affective turn, the article examines the ways in which the emotions of fear connect specific places and toponyms with the folklore tradition and warning stories. On the one hand, these questions propose the opportunity for a better description of the genre and its constituent parts, for example to what extent the toponyms are part of information of the narrative tradition, and to what extent a form of credibility. On the other hand, such analysis offers a better description of communities which B. Rosenwein calls “the emotional communities” on the level of smaller places, or in what way the microtextual (un)known excludes or includes members of the community and marking- or border-points of these communities regarding their knowledge and emotions pertaining to specific places. Based on extremely detailed descriptions of fear in demonology or mythopoetic tradition, we can try to explain the duality of the place from the viewpoint of the spatial turn, that is to say the

mythical space in etic explanations of the researchers, on the one hand, and the habitat (marked with a special emotion) in the emic explanations of the members of the community, on the other hand.

☞ Mirjam Mencej

The Role of Narratives About Fairies in Structuring Space

Places are more than just geographical locations: they are »sites of memories and venues of extraordinary encounters in storytelling« (Valk and Sävborg: *Storied and Supernatural Places*, 2018) and as such a social construct. As they are articulated through narratives, they can also be understood as the product of narration.

When narratives relate to concrete locations that people inhabit, they often warn the inhabitants against dangers within the environment and thus constitute a sort of »cognitive map«, representing accumulated experiences of people, living in the environment through centuries. Inhabitants can thus use these cognitive maps as a mnemonical device with which they improve their orientation in it, as well as its understanding. Moreover, places that in local legends represent particularly dangerous points, and are warn against by legends, do not only express experiences of individuals and a particular community as such; they also reveal fundamental traditional notions about space.

In my presentation I will focus on the role of legends in defining space in a particular rural region around Buško Blato in Herzegovina, where I was doing fieldwork among Croat population in May and June 2017. I will discuss legends about fairies which turned out to have the most important role in structuring the local space. I will show how narratives about the apparitions of fairies

define the boundaries between the known and safe on the one hand, and foreign, otherworldly space on the other hand, and point to the communication between the two.

☞ Smiljana Đorđević Belić

The Legend of the Water Bull from Vlasina Lake: Media Presentation and Tourism Potential

The legend of the bull from Vlasina lake belongs to the extensive corpus of folklore texts concerning water guardians (demonic creature belongs to the cluster of so called water bulls). The “revival” of legends about the water bull from Vlasina lake (after the earthquake in 2010) experienced significant media resonance, and opens the possibility to analyze the status of a folklore text in media discourse. The legend is also included in a large number of web presentations of Vlasina. Nevertheless, in the tourist offer there are no concrete, conceptual contents related to this tradition, and at the moment it represents only partially used potential.

☞ Marija Jasinskaja

The Demon Mora (Zmora, Mara) in the Slovenian and Polish Tradition: To the Identification of Mythological Character

The mythological character *mora / mara* is one of the most widespread Slavic (and not only Slavic) demons, whose functions are so diverse that, until now, researchers have not come to a common opinion, whether it is a single character represented in its local versions, or several demons with homonymous or similar names (for example, two articles are devoted to these mythological

characters in the dictionary “Slavic Antiquities” - “Mara” and “Zmora”). On the other hand, the demon *mora / mara* may have other names motivated by its main function (to suffocate a person in a dream): *siodelko* (pol.), *šnja* (slov.). The paper will analyse Polish and Slovenian beliefs related to the demon *mara*, its origin and status. This can be a person with special properties, who has two souls, an otherworldly creature (demon) who does not have a permanent form or changes it. The main features and functions of this character will be highlighted (for example, to suffocate a person while he/she is sleeping, penetrate a keyhole, walk on the ceiling, braid manes to horses, etc.) and establish sets of these characteristics for a particular type of “mora”. The amulets used to protect against this daemon will also be analysed. The paper will attempt to give geographic characteristics of one or another idea of this mythological character among Poles and Slovenians.

☞ María Inés Palleiro

“The Ghost of Komat” and the “Cairé”: Textual Landscapes and Cultural Heritage in Slovenian and Argentinean Folktales

The aim of this presentation is to propose a comparative approach to Slovenian and Argentinean folktales, dealing with the narrative construction of local identities. The chosen texts for such approach are folktales “The ghost of Komat” (published in *A Treasury of Slovenian Folklore*, 2010) and “A gaucho has been fighting with the Devil in *La Maravilla*” in which the protagonist is the *Cairé* (published in Palleiro: *El cuento folklórico riojano: una aproximación a la narrativa oral*, 2016). Both narrative texts share thematic features with ATU 326, “The Youth Who Wanted to Learn What Fear Is”. In this presentation,

I focus my attention in the fictional construction of cultural landscapes, located in real contexts.

The narrative plot of both narratives reflects conflicts of everyday life in specific geographical and social contexts, being such conflicts part of the cultural identity of local communities. Thus, the axis of this approach will be the narrative construction of “textual landscapes”.

This comparative approach allows to identify similar narrative patterns connected not only with thematic tale types but also with structural and stylistic features, along with changing details. Each set of thematic, structural and stylistic features common to different versions can be considered as a folk narrative matrix, which act as pre-texts to be recreated in diverse narrative contexts, such as Argentinean and Slovenian ones. This comparative approach tends to highlight how local narrative culture is a relevant part of the intangible cultural heritage of different societies.

∞ Andrej Pleterski

Space Helps to Understand Narratives

For the control of the forces of nature, people performed special magical acts. These acts also include spatial ideograms, where different acts of “cosmic drama” took place in various venues. Even after centuries, “text-pieces of drama” remained stuck to the individual parts of their stage.

∞ Barbara Ivančič Kutin

Toponyms, Legends and Folk Patterns About Water in the Upper Soča Region

The article presents the abundant and diverse verbal folklore connected to the waters of the Upper Soča

region. The material can be found in various older and newer sources, particularly precious is the so called *Dijaški arhiv Janeza Dolenca* (Janez Dolenc's students archive). There is an astonishingly abundant amount of legends about the ancient, vanished lakes, and the proofs of their existence are the remaining rings for tying the boats. In those legends the outflow of water from the lakes is often caused by a giant or a wild woman with green hair. There are many legends about the origins of the names of the waters. However, not all names are old: the spring Zadnjica (bottom), which runs through the valley under Mount Triglav which bears the same name, was renamed into Krajcarica in the second half of the 20th century, because some individuals believed that its original name was “ugly”; the new name bases on a legend about old money (*krajcar*). Certain waterfalls at the affluents of the rivers Koritnica and Soča (e.g., Parabola) were also renamed. There are also many legends about the healing powers of certain springs, about prayings for rain during draughts, and also about the immense power of water which can have catastrophic effects in case of heavy rainfall. Many humorous folk tales take place by or in water - for example, a man from Bovec and a villager of Čezsoča fought in the middle of the Soča river for an axe, which swam by on water and hence got their nicknames *Kilc* and *Peteruša*.

Therefore, the repertoire of legends about water is very wide - from fairy tales, legends of the saints (religious legends), historical, and etiological stories, to eerie, social, and also completely contemporary ones. Water is not presented merely in legends, but also in local folk songs and short folklore forms. The most important water of the region, the Soča river, is sometimes personified.

Location in Proverbs

Location is – besides time, one of the universal anthropological components, which is included also in short folklore forms. Proverbs contain many data and conceptual miniatures, which are defined by location: from house (and its rooms) to the geographical area. Geographical descriptions are especially visible in weather paremias, where definite location and the phenomena linked to it is especially exposed.

The presentation will observe location in Slovenian proverbs and present in what way naming of location can define the meaning of the proverb.